

■ ■ ■ ■ **Dışışleri Bakanlığı Bütçesinin**
■ ■ ■ ■ **TBMM Genel Kurulu'nda Görüşülmesi**
■ ■ ■ ■ **Vesilesiyle Yapılan Konuşma**

∴ Ankara, 22 Aralık 2003

Sayın Başkan, değerli Milletvekili arkadaşlarım, Sözlere başlamadan önce, hepinizi saygıyla selamlıyorum. Yine, sözlere başlamadan önce, burada, Bakanlığımız bütçesi üzerinde, Muhalefet Partisi Grubu adına konuşan Sayın Onur Öymen ve Sayın İnal Batu'ya, İktidar Partisi Grubu adına konuşan Sayın Vahit Erdem ve Sayın Yaşar Yakış'a da değerli görüşlerinden dolayı teşekkür ediyorum. Muhakkak ki, bütün bu görüşleri, gerek ben gerek değerli arkadaşlarım, hepimiz dikkatlice takip ettik; bunlardan en iyi derecede faydalanmak için elimizden gelen her şeyi yapacağız.

53 ∴

Değerli arkadaşlar,

2003 yılı, dış politika açısından çetin sorunlarla karşı karşıya kaldığımız bir yıl oldu. Seçimlerden sonra, Hükümet olarak, işbaşına gelir gelmez, masamızın üzerinde çok ciddi dış politika sorunlarını bulduk. Bu önemli sorunların hepsi, adeta randevulaşp 2003 yılında buluşmuş gibi oldu. Irak meselesi, Kıbrıs meselesi, Avrupa Birliği'yle ilgili çok önemli dönemeç noktası, uluslararası terörizm... Bütün bunlar, dış politikamızı olduğu kadar, iç politikamızı da çok yakından ilgilendirdi, gündemimize oturdu ve ülke olarak, millet olarak, Hükümet olarak, vaktimizin büyük bir çoğunluğunu bu konulara ayırdık. Dikkatinizi çekmek istediğim husus; bütün bu konular konuşulurken hangi ortam içinde bu mevzuların tartışıldığıdır. Bunu gözden geçirmekte fayda var

diye düşünüyorum. Bütün bu önemli konuları, daha önceki alışkanlıkların dışında, şeffaf bir ortam içinde, demokratik bir ortam içinde tartışarak yaptık. Bu sürecin içinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni çok etkin kıldık; parlamenter demokrasiye verdiğimiz önemi gösterdik. Geçen yıllarda, bu tip konular konuşulurken hep şunlar söylenirdi: "Niçin Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni, Parlamento'yu devreye sokmazsınız?" denilirdi. Her şey, genellikle, liderlerin, birkaç kişinin kontrolünde gider ve her şey, adeta, onların emrettiği şekilde olurdu. İlk defadır ki, Türkiye Büyük Millet Meclisi etkin bir şekilde yerini aldı ve Türkiye'de parlamenter demokrasinin ağırlığı hissedilmeye başlandı.

Çok önemli konularda, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin dışında, yüzde 10'un altında -yüzde 1, yüzde 2- oy almış olan siyasi partilerimizle bir araya geldik, onların görüşlerini alma ihtiyacını hissettik, halkımızı, basını sürekli bilgilendirdik.

:: 54

İşte, her konu böyle bir ortam içinde, şeffaf ve dürüst bir şekilde ele alındı. Sadece Türkiye içinde bu şeffaflığa ve dürüstlüğe önem vermedik, dışarıda bulunduğumuz toplantılarda da bu şeffaflığa ve dürüstlüğe çok önem verdik. Öyle oldu ki, Tahran'da, İslam Konferansı Örgütü platformunda İslam dünyasına, Batı platformlarında Batı ülkelerine net ve uygun mesajlar verdik. Şunu hiçbir zaman unutmamak: Türkiye'nin, doğuda batılı, batıda doğulu gibi görünme açmazından daima kurtulmak zorunda olduğu hususu, her zaman aklımızda oldu ve doğuda doğuya, batıda da batıya hitap ettik, uygun mesajlar verdik. Dolayısıyla, sürekli ülkemiz, Meclisimiz ve Hükümetimiz itibar kazandı.

Değerli arkadaşlar,

Tabi bu şeffaf ve dürüst politikanın neticesinde, sadece içeride değil, dışarıda da itibar kazandık. Sadece Avrupa Birliği nezdinde, hükümetler nezdinde değil, halklar nezdinde de büyük itibar kazandık. Türkiye, Arap-İslam dünyasında büyük bir itibar kazandı. Türkiye, bu zor şartlar altında, Türkiye'nin çıkarlarını en iyi bir şekilde koruyacak bir politikayı gütmeye gayret sarf etti.

Değerli arkadaşlar,

Sizler de çok yakinen biliyorsunuz ki, Türkiye, dış politika gündemi ve sorumluluk alanları açısından herhangi bir devlet değildir. Tarihi birikimimiz ve sorumluluklarımız, coğrafi ve kültürel derinliğimiz, stratejik konumumuz, temel ilkeleri iyi belirlenmiş, çok boyutlu olmakla birlikte, bütüncül bir çerçeveye oturtulmuş bir dış politika gerektirmektedir. Bu özel konum, büyük avantajlarla, ciddi riskleri, aynı anda barındıran dinamik dış politika gündemini beraberinde getirmektedir. Son derece riskli bir küresel ve bölgesel

konjunktürde göreve başlayan hükümetimiz, bu riskleri avantaja dönüştürme çabası içinde olmuş ve bu doğrultuda ciddi başarılar elde etmiştir.

Bunun neticesindedir ki, Amerika Birleşik Devletleriyle ilişkimiz sağlıklı düzeye gelmiştir ve ilişkiler en yüksek düzeyde devam etmektedir. Gerek ekonomik gerek askeri gerek siyasi ilişkilerimiz sağlıklı bir seviyeye oturmuş, karşılıklı saygı çerçevesi içinde gelişmeye başlamıştır. İslam Konferansı Teşkilatı'na üye olan ülkelerle olan ilişkilerimiz, yine, gayet iyi bir durumda devam etmektedir. Arap Birliği, Türkiye'yi, gözlemci statüsünde kendisine aday olmaya davet etmiştir.

Global temelde ise, NATO zirve toplantısının Türkiye'de yapılması kararlaştırılmış, bu toplantı vesilesiyle, sadece NATO ülkelerinin devlet başkanları değil, Avrupa, Kafkaslar, Orta Asya ülkelerinin devlet başkanlarının hepsi de Türkiye'de buluşacaklardır. Yine aynı çerçevede, İslam Konferansı Örgütü Dışişleri Bakanları toplantısı önümüzdeki yıl Türkiye'de yapılacaktır.

Birleşmiş Milletler'le ilişkilerimiz iyi derecede gelişmekte, yaptığımız birçok teklif dikkate alınmaktadır. Özellikle, Irak'la ilgili yaptığımız komşu ülkeler toplantıları neticesinde, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, bizim önerimiz doğrultusunda Irak'la ilgili istişare grupları oluşturmuştur. 40 yıl aradan sonra ilk defa Türkiye, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'ne adaylığını şimdiden duyurmuştur ve bu yönde destek istemeye başlamıştır.

55 ::

Değerli arkadaşlarım,

Bütün bunlar yapılırken Hükümetimiz çok aktif bir çaba içinde olmuştur. Bazıları, zaman zaman, bilmeden "Türkiye dünyadan izole olmakta" gibi sözler ederken, rakamlar bunun tam tersini göstermektedir. Türkiye, tarihinde hiç görmediği şekilde yoğun dış temaslar içinde olmuştur. Vakit olmadığı için size ülkelerin ismini saymadan, sadece sayılarını vereceğim. Sayın Başbakanımız Başbakan olmadan önce Genel Başkan olarak, ilk defa, Avrupa Birliği üyesi olan 15 ülkeyi ve 15 başkenti ziyaret eden tek Türk siyaset adamı olmuştur. Bunlara ilaveten, Başbakan olduktan sonra da bu yıl içinde, 12 ülkeyi ziyaret etmiştir. Ben de, Dışişleri Bakanı olarak 13 ülkeyi ziyaret ettim. Bütün bunlar ikili temeldeki resmi ziyaretlerdir. Bunun dışında, NATO toplantıları, Avrupa Birliği toplantıları, Avrupa Birliği hükümetler arası konferans toplantıları, Birleşmiş Milletler toplantıları, İslam Konferansı Örgütü toplantıları gibi çok taraflı toplantılar vesilesiyle de çok sayıda ziyaretlerde bulunmuşumdur.

Bundan çok daha önemlisi, Türkiye'ye gelenler açısından baktığımızda, bu sene 14 ülkenin Başbakanı ziyaret etmiştir Türkiye'yi. Yine, bu bir sene içinde, Türkiye'yi, 25 ülkenin Dışişleri Bakanı ziyaret etmiştir. Bunların bazıları da Türkiye'ye birkaç kez gelmiştir.

Değerli arkadaşlarım, ayrıca bu süre içinde, 9 ülkenin Cumhurbaşkanı Türkiye'ye gelmiş, Sayın Cumhurbaşkanımız da 5 ülkeyi ziyaret etmiştir. Gördüğünüz gibi, yoğun ve aktif bir çalışma içinde olduk.

Yine, bu dönemde dikkati çeken bir husus da şudur. 11 Eylül terör saldırısından sonra bütün dünyada, özellikle de gelişmiş ülkelerde güvenlik tedbirleri bahane edilerek özgürlükler daraltılırken, giderek daha çok içe kapanılırken, Türkiye, tam tersini yapmış, güvenlik konularını bir taraftan dikkatli bir şekilde götürürken, diğer taraftan da özgürlükleri geliştirmiş, reformları ülke içinde yapmaya devam etmiştir. Bu ikisini birleştiren tek ülke olarak dünyada dikkati çeken bir ülke olmuştur.

Yine, bu süre içinde, özellikle komşularımızla çok iyi ilişkiler kurulmuştur. Komşularımızla, sıfır problemlili bir komşuluk ilişkisi hedeflenmiş ve bu çerçevede, bütün komşularımız, Bulgaristan, Yunanistan, İran, Suriye, Gürcistan, Azerbaycan hepsi ziyaret edilmiş ve bu ülkelerle ilişkilerimiz geçmişle mukayese edilemeyecek düzeylere ulaşmıştır. Türkiye, bölgeyi güvenli bir bölge yapma yolunda önemli adımlar atmıştır. Şuna inanıyoruz. "Çevremiz düşmanlarla çevrili" varsayımına dayanan çatışma psikolojisinden hızla çıkarak, "çevremizle işbirliği ve diyalog ortamının kurucu aktörü" psikolojisini benimsemek zorundayız. Büyük ülke ideali, ancak ve ancak böyle bir özgüven psikolojisiyle gerçekleştirilebilir diye düşünüyoruz ve bunun gereklerini yapma gayreti içinde bulduğumuz son bir yıl içinde.

∴ 56

Değerli arkadaşlar,

Yine bu süre içinde öne çıkan başka bir özelliğimiz de şu oldu: Sadece hükümetlerarası ilişkileri geliştirmedik, halklar arasındaki ilişkileri de geliştirdik. Bunun neticesidir ki, birçok ülkede halk ve kamuoyu nezdinde ülkemize yönelik çok büyük sempati oluşmuştur. Bunu ölçebilecek durumdayız da. Avrupa Birliği ülkelerinde yaptığımız anketlerde, daha doğrusu, güvenilir uluslararası firmaların yaptığı anketlerde şu neticeler çıkmıştır: geçen senelerde Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyeliği konusunda Avrupa ülkelerindeki kamuoyları yüzde 10 civarında olumlu cevap verirken, bu, yüzde 40'lara çıkmıştır; bazı ülkelerde yüzde 50 ve yüzde 60'lara ulaşmıştır. Dolayısıyla, bu bir sene içinde Türkiye'nin sergilediği reformist atılımlar, Türkiye'nin sergilediği demokratik açılımlar, Türk Parlamentosu'nun ortaya koyduğu tavır, dış politikadaki dengeli hareketimiz, yapılan yoğun ziyaretler, Türkiye'ye karşı yabancı kamuoylarında da çok büyük bir sempati oluşturmuştur. Aynı ilgiyi, aynı sempatiyi İslam ülkelerinde de memnuniyetle görüyoruz.

Değerli arkadaşlar,

Bunları söyledikten sonra vaktin müsaade ettiği süre içinde bazı spesifik konulara da girmek istiyorum. Avrupa Birliği bunların başında gelmektedir.

Avrupa Birliği'yle 40 yıllık, neredeyse, yarım asırlık ilişkimiz vardır. Bu yarım asırlık ilişkinin, neredeyse sonuna, yani, en kritik döneme girmiş durumdayız. Bildiğiniz gibi, geçen sene Kopenhag'daki zirve toplantısında Türkiye ile müzakerelere 2004 yılının sonunda vakit geçirmeden başlama kararı alınmıştır. Tabii ki, bu vakit geçirmeden başlama kararı, otomatik bir karar değildir. Bütün üye ülkelere ve aday ülkelere hangi prosedür uygulandıysa, Türkiye'ye de bu uygulanacaktır. Bu, ilerleme raporlarının olumlu çıkması, Kopenhag siyasi kriterlerinin aday ülkelerde geçerli olması anlamına gelmektedir. İşte, bu çerçevede Hükümetimiz, kamuoyu, Meclisimiz, iktidar, muhalefet, sivil toplum örgütleri, herkes, hep beraber gece-gündüz çalışarak Avrupa Birliği kriterlerini yakalamak için çabaladık. Türk halkının hak ettiği birçok reform paketini geçirdik. Bunların uygulanmasını en iyi şekilde temin etmek için de Hükümetimiz içinde "İzleme Komitesi" isimli bir organ kurarak, sık sık bir araya geldik, aksaklıklar nerede vardır, nereye müdahale etmek gerekir diye düşündük, bunları takip ettik.

Ayrıca, yine Avrupa Birliği kamuoylarını hazırlamak için bir İletişim Grubu kurduk ve Avrupa Birliği ülkelerini Türkiye'nin üyeliğine hazırlamaya başladık. Bunların neticesi de alınmaya başlanmıştır.

Türkiye, müzakereye başlamadığı halde, hükümetlerarası konferansa katılan tek ülke olmuş ve Avrupa Birliği'nin geleceğiyle ilgili görüşlerini aktif bir şekilde, açık açık ortaya koymuştur.

Değerli arkadaşlar,

Son yapılan zirve toplantısında da Türkiye istediğini almıştır. Türkiye'nin müzakerelerle ilgili olarak önu açılmıştır. Bu, açık bir şekilde tespit edilmiştir. Ümit ediyorum ki, önümüzdeki kısa süreyi en iyi şekilde, hep beraber değerlendireceğiz ve Türkiye, 2004 yılının sonunda müzakerelere başlayacaktır. Bu, Avrupa Birliği açısından da Türkiye açısından da büyük bir kazanım olacaktır.

Hepimizi meşgul eden ve çok önem verdiğimiz diğer bir konu ise Kıbrıs meselesidir değerli arkadaşlarım. Kıbrıs meselesinde de, bu sene içinde önemli adımlar atılmıştır. Uzun yıllardan sonra Türkiye'nin teşviki ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Hükümetinin aldığı kararlarla ilk defa kapılar açılmış ve çok sayıda insan karşılıklı olarak birbirini ziyaret etmiştir.

Yine ilk defa, kırk yıldan sonra Türkiye, Rum kesimine de kapılarını açmıştır. Türkiye olarak biz, oradan gelecek turistlere ülkemizi gezebilme imkanını vermişizdir. Ama en önemli husus, seçimlerin Kıbrıs'ta demokratik bir hava içinde yapılmış olmasıdır. Her zaman söylediğim gibi, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin demokratik yapısıyla bir kez daha övünmüştür.

Bugün karşı karşıya olduğumuz nokta çok ciddidir değerli arkadaşlar. Kıbrıs sorununa adil ve kalıcı bir çözüm bulunması Türkiye'nin ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin ortak arzusu ve hedefidir. Türkiye olarak biz, 1 Mayıs 2004'e kadar böyle bir çözüm bulunmasına yardımcı olmak için gerekli siyasi iradeye sahibiz. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'nin iyi niyet misyonuna olan desteğimizi de sürdürmekteyiz; ancak başta Kıbrıs Rum tarafı olmak üzere bütün tarafların, uzlaşının karşılıklı taviz vermek olduğunu anlaması gerekmektedir. Çözümün, Türk tarafının tek taraflı teslimiyetiyle sağlanmasını bekleyenler vahim bir yanılgı içerisinde. Çözüme katkıda bulunmak isteyen üçüncü tarafları da bu gerçekten hareket etmeleri yolunda önemle uyardık. Bugüne kadar olduğu gibi tek taraf üzerinde yapılacak baskıların olumlu sonuç vermeyeceği iyice anlaşılmalıdır.

Türkiye, Kıbrıs Türk halkının haklarını ve güvenliğini korumayı taahhüt etmiştir. Bu taahhüdün sadece hukuki ve siyasi değil, aynı zamanda manevi ve ahlaki değerleri de bulunmaktadır.

:: 58

Değerli arkadaşlar,

Bu haftadan itibaren, milletimizin, Kıbrıs Türk halkının her zamankinden daha soğukkanlı ve akılcı bir ortak tutum izlemesi gerekmektedir. Bu dönemde hamaset ve propaganda bir tarafa bırakılmalıdır. Hamaset ve propagandayla vakit kaybetmek uzun vadede hepimize pahalıya mal olabilir. Bu dönemde yapmamız gereken, Kıbrıs'ta kalıcı ve adil bir çözüm için tespit ettiğimiz parametreler çerçevesinde çağdaş diplomasinin tüm yöntem ve imkanlarını kullanarak herkesçe kabul edilebilir bir çözüm için samimi gayret göstermek olmalıdır. Böyle bir gayretten kaçınmak Türkiye'nin tarihsel birikiminden ve ulusal gücünden kuşku duymak anlamına gelecektir. Diplomasi tarihinde büyük ihtilafların cesaret ve yaratıcılık sayesinde barış ve işbirliğine dönüşebileceğinin örnekleri çoktur. Bunun için, sadece Türk tarafı değil, Rum tarafının da uzlaşıcı tavır göstermesi gerekmektedir. Ümit ediyoruz ki, önümüzdeki dönemde, bu da gerçekleşir.

Irak ise gündemimizin önemli bir diğer konusudur değerli arkadaşlarım. Bu konuda Hükümetimiz, dengeli bir politika gütmüştür. Öyle ki, güttüğümüz diplomasi sayesinde Amerika Birleşik Devletleri, Avrupa Birliği, İslam dünyası ve Ortadoğu kulvarındaki dış politika önceliklerimizi optimum bir noktada buluşturmayı başardık. Bugün Irak'ta, Amerika Birleşik Devletleri'yle istişari zemine oturan, Avrupa Birliği prensipleriyle çalışmayan, İslam dünyası ve Ortadoğu'da büyük bir sempatiyle karşılanan bir pozisyona sahibiz. Uluslararası kamuoyunun ciddi bir şekilde parçalandığı Irak konusunda, Türkiye, bütün taraflarla yakın ve samimi ilişkileri sürdüren yegane ülke olmuştur.

Değerli arkadaşlar,

Irak ve Irak halkı çok acı çekmiştir. Geçmişte, yanlış liderliğin ülkelere nelere mal olduğunun en iyi örneği Irak'tır. Bir tarafta insani zenginliği, diğer tarafta tabii kaynaklarıyla bir ülkenin nasıl perişan edildiğini hep beraber gördük ve on beş yıl Irak halkı çok büyük bir sıkıntı çekti. Ümit ediyoruz ki, bu dönem bitmiştir. Irak'ın toprak bütünlüğü ve siyasi bütünlüğünü muhafaza ederek, Arabıyla, Kürdüyle, Türküyle ve diğer azınlıklarıyla, Irak'ın artık, uluslararası sisteme katılacağını ve bölgemizde Türkiye'nin yanında ikinci bir demokratik ülke olarak ortaya çıkacağını ummaktayız. Bunun için, Türkiye elinden gelen her şeyi yapmaktadır.

Bu arada Irak'ta kimsenin yanlış adımlar atmaması gerekir. Eğer, Irak'ta yanlış adımlar atılırsa; eğer, Irak'ın toprak bütünlüğünü ve siyasi bütünlüğünü tehlikeye sokacak adımlar atılırsa; bu Irak'ta yeni bir tehlikeli tırmanışın başlangıcı demektir. Uzun yıllar acı çeken Irak'ta, yeniden acıların ve göz yaşlarının başlayacağı demektir. Halbuki herkese burada uyarımız şudur: Barışçı bir şekilde herkes kendi toprağına sahip çıksın ve herkes kendi halkıyla birlikte, kendi tabii kaynaklarıyla birlikte, refah içinde, demokratik, huzurlu, barışçı bir Irak'ı oluşturmaya uğraşsın. İnanıyorum ki, bu çerçevede adımlar atılacaktır.

Irak'ın, özellikle Kerkük'ün demografik yapısını değiştirmeye uğraşmak çok tehlikelidir. Bu konuda herkesi uyarılmış durumdayız. Ümit ediyorum ki, bu tip yanlış yollara kimse girmeyecektir. Irak'ı toplu bir şekilde mutlu etmeye, zengin etmeye ve komşularıyla huzurlu bir ülke yapmaya gayret sarf edilecektir. Türkiye, bu uğurda üzerine düşen her şeyi yapmaktan mutluluk duyacaktır.

Değerli arkadaşlarım,

Bir sene boyunca, Türkiye'de dış politika konularını görüştük. Bunları, tabii ki 15 dakikada özetlemek mümkün değildi; ama ümit ediyorum ki, başka ortamlarda ve başka gündemlerde, tekrar bu konuları görüşmeye devam edeceğiz. Bu arada, Hükümetimize ve Bakanlığımızın zaman mefhumunu hiç düşünmeden, gece gündüz demeden çalışan, üstün gayretler içinde her türlü fedakarlığı yapan değerli mensuplarına, değerli diplomatlarımıza da huzurlarınızda teşekkür ediyorum. Hepinize saygılar sunuyorum